

ΣΟΦΙΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΥΡΖΑ

Άλμα
θα πει ψυχή

Στους γονείς μου,
που μ' έμαθαν να βλέπω τη ζωή
με τα δικά μου μάτια.

Κι αν σκέφτομαι είναι γιατί η συνήθεια
είναι πιο προσιτή από την τύψη.
Μα ποιός θά 'ρθει να κρατήσει την ορμή
μιας μπόρας που πέφτει;
Ποιός θα μετρήσει μια-μια τις σταγόνες
πριν σβήσουν στο χώμα
Πριν γίνουν ένα με τη λάσπη
σαν τις φωνές των ποιητών;
Επαίτες μιας άλλης ζωής της Στιγμής λιποτάχτες
Ζητούνε μια νύχτα απρόσιτη τα σάπια τους όνειρα.
Γιατί η σιωπή μας είναι ο δισταγμός
για τη ζωή και τον θάνατο.

Η αγάπη είναι ο φόβος
Μανόλης Αναγνωστάκης

Από τη συλλογή *Εποχές 3*, 1951

1

ΣΤΗ ΖΩΗ...

Εου πήρε δυο ώρες για να κουβαλήσει από το σπίτι στην αποθήκη του κήπου τους μισούς από τους είκοσι τέσσερεις τόμους της *Εγκυκλοπαίδειας του Ήλιου*. Άπλωσε κατάχαμα τέσσερεις από αυτούς και από πάνω άλλους τόσους, κι έπειτα τους τελευταίους, σχηματίζοντας μια ιδιότυπη στοίβα. Μέτρησε το ύψος της με το μάτι. Με μια γκριμάτσα αμφιβολίας βγήκε βιαστικά για να επιστρέψει μετά από λίγο με μερικούς ακόμη. Όχι κάποιους από τους υπόλοιπους δώδεκα που κράταγε χρόνια σκονισμένους σε χαρτόκουτα από γάλα κάτω απ' το κρεβάτι του, αλλά τις πολυτελείς εκδόσεις *Το Σύμπαν* και *Ελλάς*, σύνολο τέσσερεις τόμοι, συν τρεις με συνταγές μαγειρικής του Τσελεμεντέ.

Η στοίβα ψήλωσε κι ο Γιάννης δοκίμασε το ύψος και τη σταθερότητά της με το πόδι. Η αυτοψία τον οδήγησε στο συμπέρασμα πως η γραμμική καθ' ύψος ανάπτυξή της ήταν ασταθής για να αντέξει στον αναπόφευκτο κλυδωνισμό, γι' αυτό την έφτιαξε εκ νέου τοποθετώντας τα βιβλία πότε με τη μια και πότε με την άλλη τους διάσταση, λες και έκανε χειροτεχνία.

Σε μια αδέξια κίνησή του –τα χέρια του, όσο και να προσπαθούσε, είχαν από ώρα μια ελαφριά τρεμούλα και μια υποψία ιδρώτα που τα έκανε λιγότερο αποτελεσματικά– ένα από τα βιβλία τού γλίστρησε στο βρόμικο πάτωμα αποκαλύπτοντας μερικά ξεραμένα πέταλα τριαντάφυλλου κι ένα μικρό ανθάκι από γιασεμί που διατηρούσε ακόμη την ακεραιότητά του.

Ο Γιάννης το έπιασε σχεδόν στοργικά απ' τον λεπτό του μίσχο και ασυναίσθητα το έφερε στη μύτη του. Αν κάποιος στεκόταν δίπλα του θα μπορούσε να του ορκιστεί πως μύριζε ακόμη μ' εκείνη την αιθέρια μυρωδιά της αυλής του σπιτιού του.

Το έβαλε στην τσέπη του πουκαμίσου του κι έβγαλε από την πίσω τσέπη του τζιν του μια χτένα. Έστρωσε μερικές ατίθασες τούφες στα τυφλά, χωρίς να κοιτάζεται πουθενά κι έπειτα ανέβηκε στη στοίβα των βιβλίων. Επιτέλους τόση ανθρώπινη γνώση να του χρησιμεύσει σε κάτι!

Σήκωσε τα μάτια προς το ταβάνι και ξεδίπλωσε το σκοινί που είχε ημέρες πριν σιγουρέψει στο μεσαίο δοκάρι. Πέρασε τη θηλιά στον λαιμό του και

κλότσησε τους τόμους διαλύοντας τον σωρό. Καθώς το σώμα του κλυδωνιζόταν, από τον τόμο *Ελλάς* σκορπίζονταν μέσα σ' ένα σύννεφο σκόνης μερικά ακόμη ξερά φύλλα βαθυπράσινα και μισοτριμμένα.

Τελεία. Και παύλα. Επιτέλους!

Τεντώθηκε νωχελικά στην καρέκλα της που έτριξε συμεριζόμενη τη χαρά της. Έκλεισε τα μάτια και απ' τα κλειστά της βλέφαρα πέρασε η ίδια εικόνα που την ακολουθούσε από χρόνια: Εκείνη, όρθια ανάμεσα σε κόσμο, με το βιβλίο της στο χέρι να εξηγεί τις πτυχές του χαρακτήρα του Γιάννη της, το γιατί και το διότι των πράξεών του, τον τρόπο που γράφει, τα σχέδιά της για το μέλλον...

«Τί μας ετοιμάζετε τώρα, κυρία Σκλάβου;»

«Επιτρέψτε μου να μην σας το αποκαλύψω ακόμη. Είναι κάτι που το δουλεύω από καιρό...»

«Σίγουρα θα έχει επιτυχία όπως και το *Το Τέλος της Άνοιξης!* Θα το περιμένουμε όλοι με ανυπομονησία!»

Άνοιξε τα μάτια και άναψε ένα τσιγάρο. Η περίπτωση το απαιτούσε, όχι τόσο η ίδια. Άδειασε το μυαλό της από τις δευτεροκλασάτες προσδοκίες, που σαν γυναίκα με μόρφωση και επίπεδο έπρεπε να αποτάξει με σθένος και σταθερότητα, και συγκεντρώθηκε στο παρόν.

Ισμήνη Σκλάβου! Μήπως θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει ψευδώνυμο; Με ένα όνομα σαν το δικό

της θα μπορούσε να κάνει καριέρα συγγραφέα; Και καλά το όνομα, γλυκό και ελληνικότατο ήταν, μα το επίθετο;

Ταλαντεύτηκε μερικά λεπτά κι έπειτα τύπωσε την πρώτη σελίδα του μυθιστορηματός της, ένα είδος πρόχειρου εξώφυλλου δηλαδή, με μεγάλα γράμματα: *Το Τέλος της Άνοιξης*, και από κάτω: *Ισμήνη Σκλάβου*.

Σκέφτηκε πως έπρεπε να γράψει και μια σελίδα με αφιερώσεις, ευχαριστίες προς ανθρώπους δικούς της, που τη στήριξαν όλο τον καιρό της συγγραφής, που τη βοήθησαν, αλλά αμέσως παραιτήθηκε από την ιδέα. Σε ποιόν να αφιερώσει το πρώτο της βιβλίο; Οι γονείς της είχαν πεθάνει από χρόνια, αδέρφια δεν είχε. Σύζυγο, αρραβωνιαστικό ή έστω εραστή με κάποια προοπτική, ούτε. Θα μπορούσε να γράψει: «*Στη μνήμη των γονιών μου*», μα κι αυτό της φαινόταν λιγάκι ασελγές, αφού η μνήμη ήταν μονάχα δική της, δεν ήθελε να τη μοιραστεί με κανέναν.

Έτσι λοιπόν απλά έγραψε: «*Στη ζωή...*»

Όλα τα τυπικά έγιναν όπως έπρεπε. Οι τελικές διορθώσεις του κειμένου, το τύπωμά του και η κατοχύρωση σε μια συμβολαιογράφο γνωστή των γονιών της από παλιά. Με τις τυπωμένες σελίδες υπό μάλης η Ισμήνη κατευθυνόταν τώρα προς ένα βιβλιοπωλείο σχετικά κοντά στο σπίτι της, που ήξερε πως έβγαζε και φωτοτυπίες. Είχε ήδη επιλέξει δέκα γνωστούς

εκδότες να τους στείλει το έργο της, χρειαζόταν λοιπόν ισάριθμα αντίγραφα.

Είχε την αγωνία μητέρας που πρόκειται να επιτρέψει τη βραδινή έξοδο στη δεκαπεντάχρονη κόρη της για πρώτη φορά. Κι αν κάποιος γνωστός τη συναντούσε εκεί και τη ρωτούσε τι ήταν αυτές οι σελίδες που κρατούσε; Κι αν κάποιος παλιός συμμαθητής της πούμε, αναγνώριζε το όνομά της κάτω από τον τίτλο της πρώτης σελίδας; Κι αυτός ο ευλογημένος ο βιβλιοπώλης ήταν ανάγκη να αφήσει το έργο εκτεθειμένο σε κοινή θέα δίπλα στην ταμειακή μηχανή;

Έμεινε για λίγο αναποφάσιστη για το αν θα έπρεπε να εμπιστευτεί το δημιουργημά της σ' αυτόν τον κοντόχοντρο ανθρωπάκο με τα στρογγυλά γυαλιά και τη γαμψή μύτη. Η ακαταστασία που επικρατούσε επάνω στον πάγκο, οι ντάνες των βιβλίων με ένα δάχτυλο σκόνη πάνω τους, το σκόρπιο χαρτομάκι και τα δεκάδες σκορπισμένα αντικείμενα, όπως δυο κούπες με υπολείμματα καφέ και ένα στραπατσαρισμένο πακέτο τσιγάρα, της αφαιρούσαν τη σιγουριά πως το έργο της ήταν σε καλά και ασφαλή χέρια και δεν θα κατέληγε στον πλησιέστερο κάδο ανακύκλωσης.

Της πέρασε απ' τον νου να πάρει πίσω τα χαρτιά της και να φύγει προφασιζόμενη πως κάτι ξέχασε, μα αμέσως σκέφτηκε πως δεν έγινε δα και τίποτε αν χαθούν, εκείνη απ' τον υπολογιστή μπορούσε να τα τυπώσει και πάλι.

«Ελάτε αύριο το πρωί, θα τα έχω έτοιμα. Είναι βλέπετε εκατόν ογδόντα σελίδες, επί δέκα φορές... Ναι, μάλιστα, αύριο το πρωί λοιπόν ελάτε».

Της χαμογέλασε με μια σειρά από ολόισια δόντια, χαμόγελο που έσβησε τις ανησυχίες της Ισμήνης και ισορρόπησε την ασχήμια της γαμφής του μύτης.

Ευχαρίστησε αφηρημένα και γύρισε να φύγει, όταν το αλλόκοτο σουλούπι ενός άνδρα που εκείνη ακριβώς τη στιγμή έμπαινε, την καθήλωσε μπροστά από τον πάγκο με τα παιδικά βιβλία, ακριβώς δίπλα στη πόρτα. Για μερικά δευτερόλεπτα εκείνος σταμάτησε την πορεία του προς το εσωτερικό του καταστήματος παραμερίζοντας να περάσει η εξερχόμενη Ισμήνη, μα καθώς εκείνη είχε μείνει ακίνητη, ο άνδρας συνέχισε προς τα μέσα. Τα βλέμματά τους διασταυρώθηκαν για λίγο, όσο κρατάει ένα διπλό ανοιγοκλείσιμο των βλεφάρων, η Ισμήνη όμως για κάποιον απροσδιόριστο λόγο παρέμενε εκεί ασάλευτη λες κι αυτό το απειροελάχιστο βλέμμα ήταν ικανό να τη μετατρέψει σε άγαλμα. Έμεινε εκεί σε μια ρωγμή του χώρου και του χρόνου ζουμάρωντας και ξαναζουμάρωντας στα επιμέρους στοιχεία του νέου άνδρα: στα καστανόξανθα μαλλιά του που έπεφταν σε ατημέλητους βοστρύχους ως τους ώμους, στο μακρύ καρό πουκάμισο με τα διπλωμένα μανίκια που άφηναν σε κοινή θέα δυο βραχιόνες άτριχους μα μυώδεις, στους στενούς γοφούς και στο φαρδύ παντελόνι με τις πολλές τσέπες, στον αριστερό καρπό που τον κύκλωνε ένα τατουάζ σαν βραχιόλι με τη λέξη *free* γραμμένη πάνω του

κι έπειτα στον δεξιό, που τον κάλυπταν κάμποσα βραχιόλια δερμάτινα με χάντρες χρωματιστές. Λίγο φρικιά, λίγο άνδρας, λίγο παιδί, η Ισμήνη δεν μπορούσε να τον εντάξει σε καμμιά γνωστή της συνομοταξία αρσενικών.

Καθώς εκείνος της είχε στο μεταξύ γυρίσει την πλάτη και είχε προχωρήσει προς τον πάγκο του ταμείου, δεν πρόλαβε να συγκρατήσει κανένα χαρακτηριστικό από το πρόσωπό του. Μονάχα εκείνο το οξύ του βλέμμα τής ανακάτευε ακόμη το υπογάστρο σαν απειλή και σαν πόθος μαζί.

Κανονικά κάθε γυναίκα στη θέση της θα γύρναγε πίσω στον πάγκο για ν' αγοράσει μερικά στυλό, ας πούμε, ή μερικά άγραφα χαρτιά που δήθεν είχε ξεχάσει να ζητήσει. Θα έβλεπε καλύτερα και από κοντά τον άνδρα που μ' ένα του βλέμμα μπόρεσε να ανακατέψει για λίγο τις γυναικείες της ορμόνες που είχαν κατακάτσει σαν ίζημα καφέ σε παλιό φλιτζάνι, θα του έπιανε την κουβέντα κι ότι ήθελε ας γινόταν. Εκείνη όμως για μια φορά ακόμη αποδείχτηκε ανίκανη να παραχωρήσει στον εαυτό της το δικαίωμα μιας έστω τόσο μικρής ερωτικής πρωτοβουλίας. Τίναξε με μια κίνηση τα μαλλιά που της έπεφταν στο πρόσωπο και βγήκε από το βιβλιοπωλείο.

Δυο τετράγωνα πιο κάτω το μετάνιωσε. Γύρισε πίσω με την ελπίδα πως θα έβρισκε το θάρρος να μάθει κάτι παραπάνω γι' αυτόν τον άνδρα, αλλά εκείνος είχε ήδη φύγει. Τον γύρεψε με τα μάτια όσο μπορούσε να διακρίνει ανάμεσα στους περαστικούς κι αφού πουθενά δεν μπόρεσε να εντοπίσει το καρό

πουκάμισο, ούτε και στα πιο μακρινά πλάνα των γύρω δρόμων, γύρισε απογοητευμένη στο σπίτι.

Προσπάθησε να κάνει κάτι ευχάριστο για να ξεκολλήσει το μυαλό της απ' τον άνδρα, αλλά εκείνος ερχόταν απρόσκλητος ξανά και ξανά στον νου της.

Η Ισμήνη τα έβαζε με τον εαυτό της, με την αιώνια ατολμία της να αρπάξει μια ευκαιρία, να διεκδικήσει κάτι για εκείνην. Μήπως τα ίδια δεν έκανε και με την προηγούμενη σχέση της με τον Μιχάλη; Πέντε χρόνια την παρακαλούσε ο χριστιανός να παντρευτούν. Την ήθελε, την αγαπούσε και της τό 'δειχνε κάθε στιγμή, κι εκείνη το ίδιο, μα όταν της έλεγε πως ήθελε μαζί της παιδιά και οικογένεια, εκείνη κάτι πάθαινε. Χανόταν δυο ημέρες για να επιστρέψει και πάλι στην αγκαλιά του δίχως όμως απάντηση. Ούτε ναι, ούτε και όχι. Η Φύση, παρ' όλο που η Ισμήνη ήταν πια τριάντα πέντε χρόνων γυναίκα, δεν της είχε ξυπνήσει κανένα μητρικό, ούτε άλλου είδους ένστικτο από εκείνα που οδηγούν τους ανθρώπους στο απονενομημένο διάβημα του γάμου. Γιατί για την Ισμήνη ο γάμος ήταν ένα βαρύ καθήκον που δεν ήξερε αν μπορούσε να το αντέξει. Εκείνη ήθελε να ταξιδέψει, να γράψει, να ονειρευτεί...

«Θα δούμε, αγάπη μου, έχουμε καιρό», προσπαθούσε να κερδίσει χρόνο ώστε να πάρει τη σωστή απόφαση.

Μα ο χρόνος περνούσε και ο Μιχάλης έμενε με το ερώτημα να αιωρείται πάνω από το εργένικο κρεβάτι του, ερώτημα που με τον καιρό μετατράπηκε

σε αμφιβολία και σιγά-σιγά σε παραίτηση. Όσπου εν τέλει παντρεύτηκε μια Βίκυ που αποδείχτηκε πιο ικανή να διαχειριστεί ορμέφυτα και κοινωνικές συμβάσεις και να χαρίσει στον Μιχάλη μια κανονική οικογένεια με δυο παιδιά, το ένα πίσω από το άλλο. Πάνε ήδη τέσσερα χρόνια που χώρισαν. Αναρωτήθηκε πώς να ήταν άραγε τώρα ο Μιχάλης. Αν ακόμη διατηρούσε το στητό του κορμί, αυτό που την είχε τραβήξει κοντά του. Αν είχε αρχίσει να ασπρίζει στους κροτάφους, αν ήταν πια ευτυχισμένος με εκείνο το είδος ευτυχίας που εκείνη του είχε αρνηθεί.

Η Ισμήνη πήρε το άλμπουμ των παλιών φωτογραφιών και άρχισε να το ξεφυλλίζει με μια μικρή δόση νοσταλγίας που όσο κι αν προσπαθούσε να τη βυθίσει, εκείνη αναδυόταν σαν παλιά αγαπημένη μωρωδιά. Τον είχε επιθυμήσει. Μπορεί και να είχε απλά επιθυμήσει μιαν ανδρική παρουσία δίπλα της, μπορεί αυτή τελικά να είναι η φυσική, η κανονική κατάσταση των γυναικών κι ας έλεγε εκείνη πως είναι ευτυχισμένη μονάχη της.

Ο Μιχάλης κι εγώ στη Νάξο... Ο Μιχάλης μόνος του στο μπαλκόνι... φωτογραφίες που ανακάτευαν όχι τη μνήμη της, μα μια μικρή περιοχή κάτω απ' τον αφαλό της, εκεί που πίστευε τελικά πως φωλιάζουν τα συναισθήματα. Κοίταξε τον εαυτό της που χαμογελούσε στον φακό με αυταρέσκεια. Δεν ήταν κι άσχημη. Το κορμί της μικροκαμωμένο, τα άκρα της λεπτά σαν μίσχοι λουλουδιού, το πρόσωπο οβάλ, δίχως σκληρές γωνίες. Τα μαλλιά της κοντά, έτσι τα

είχε πάντα, τα έβαζε πίσω απ' τα αυτιά κι αυτό της έδειχνε τα καστανά της μάτια πιο μεγάλα σαν δυο καλοκαβουρδισμένα αμύγδαλα. Έβρισκε τον εαυτό της μάλλον νόστιμο, σουλούπι γυναίκας που ενώ γνωρίζει πως θα μπορούσε να περάσει για ωραία, προτιμά να τη θαυμάζουν για το μυαλό και τις γνώσεις της.

Είχε πια βραδιάσει για τα καλά. Έβαλε ένα ποτήρι κρασί και άνοιξε την τηλεόραση. Το μετάνιωσε. Την έκλεισε. Της ήρθε πάλι στον νου ο άνδρας με το καρό πουκάμισο. Πρώτη φορά ένιωθε έτσι για έναν άγνωστό της άνδρα. Μετάνιωνε για την αμέλειά της να μην τον αναζητήσει, να μην αφήσει τουλάχιστον ένα μήνυμα γι' αυτόν στον βιβλιοπώλη με τη γαμφή μύτη.

Σκέφτηκε να βγει. Να πάρει κάποιο φίλο, τον Μάκη ή μήπως τη Χρύσα; Μπα, τέτοια ώρα θα είχαν κανονίσει. Ή μήπως πάλι όχι;

Έβγαλε τα ρούχα της και ξάπλωσε στο κρεβάτι. Καλύτερα έτσι. Θα είχε χρόνο να σκεφτεί, να οργανώσει τις σκέψεις της, να ονειρευτεί ξύπνια πως κάποιος σπουδαίος εκδότης θα ενδιαφερθεί για το βιβλίο της που θα αποδειχθεί μεγάλη επιτυχία. Καλύτερα αυτό το «προκάτ» όνειρο, παρά η σκέψη του άνδρα-φρικιού που στοιχειώνει συνέχεια τον νου της.

Εύπνησε αργά. Τα μαθήματα Γαλλικών που έδινε σε παιδιά, τα κανόνιζε πάντα τα απογεύματα που

εκείνα δεν είχαν σχολείο, έτσι τα πρωινά ήταν δικά της, το «τυχερόν» του επαγγέλματος, καθώς έλεγε.

Πάνω στον πάγκο του βιβλιοπωλείου την περίμεναν τα αντίγραφα της. Ο βιβλιοπώλης της χαμογέλασε και την πλησίασε τρίβοντας με αμηχανία τα χέρια του.

«Βλέπω έτοιμα τά 'χετε».

«Μωρέ, τούτα εδώ έτοιμα τά 'χω... Το πρωτότυπο δεν μπορώ να βρω, όμως, πουθενά! Πού στην ευχή το ακούμπησα, κόρη μου, δεν μπορώ να θυμηθώ. Άφαντο! Αέρας, βρε παιδί μου! Έφαγα τον κόσμο, έχω μια ώρα και ψάχνω. Συγγνώμη, κοπέλα μου, κάπου μεπερδεμένο θα είναι και δεν το βλέπω. Πράμα δεν χάνεται από το μαγαζί μου, θα το βρω, κι έλα αύριο να το πάρεις».

Ο βιβλιοπώλης προσπαθούσε να απολογηθεί ασθμαίνοντας από το βάρος μιας παραφουσκωμένης κοιλιάς που παλλόταν σε κάθε του λέξη.

Η Ισμήνη φοβήθηκε πως ο άνθρωπος κάτι θα πάθαινε τελικά απ' το ζόρι του. Τον καθησύχασε λέγοντάς του πως το πρωτότυπο δεν την ένοιαζε, αφού η δουλειά της είχε γίνει και τα αντίγραφα είχαν βγει. Έτσι κι αλλιώς το είχε στο κομπιούτερ της. Πλήρωσε και πήρε τον δρόμο για τον πρώτο εκδότη της λίστας της.

